

Dr. Kolláth György

Elemzésemnek 3 koordinátája van: múlt, jelen és jövő.
Mindhárom tényező indokolja a változtatást.

I.

A múlt is a teljes körű felülvizsgálat mellett szól. Nem a felszínen, a politikai ráolvasás szintjén van probléma: nem 1936 Sztálin, sem 1949 Rákosi okoz gondot, talán nem is a 70-es évek eleje, amikor látványos és látszatértékű emberi jogi katalógussal bővült az alaptörvény. Hanem mondjuk 1987-1990 közti időszak vált ki ma lépéskényszert, mely előbbi fémjelez a Jt. 1987-ből, a Gt. 1988-ból, az EKA 1989-ből és annak megállapodása, majd a 4 igenes népszavazás, utána pedig az első szabad választás és az azt követő Antall-Tölglyessy paktum, amiből megszületett a mai Alkotmány váza, esszenciája, intézményrendszere. Politikai kompromisszum született, evolúció ment végbe abban, amiben sikerült megegyezni napok-órák alatt. Akkoriban viszont a szerkezet, a szerkesztés, az illeszkedés, a művés munka nem volt fontos, a rendszerváltó-láz tarolt. Ez annak idején jó is volt, mára inkább kijózanodás, mint beteljesülés következett belőle. Hibák, örök, aránytalanságok is felszínre kerültek, bebizonyosodott, hogy az alkotmányos plurális berendezkedés leképezése még nem jól működő, összezsírozott demokrácia. A régi felszálló ág és hajtóerő kimúlt, más egyelőre nem lépett a helyébe. Most éppen helyben járunk, csipegetve-csepegtetve alkotmányoznának ötletszerűen sokan. Hiteles mérleg sem készült, sok mindenben közjogi patt-helyzet van. Túl kellene lendülni rajta.

II.

A jelen: 10-15 év alatt kiütöztek gondok-bajok is. Kicsik és nagyok egyaránt, melyeket a parlament nem képes, a mostani AB pedig nem kíván „jog-forradalmárként” kezelni. Betli-katalógus: hatalom-megosztás, I., II., III. generációs jogok egybemosva, alanyi jog, állami kötelezettség, államcél önkényesen szétválasztva. Az Országgyűlésről szóló külön törvény hiánya, az ügyészség státuszának ketyegő bombája, a gazdasági a költségvetési, a közpénzkezelési alkotmányosság garanciáinak elkent volta, egy modern közigazgatás képének hiánya, a közjogi szervezetek, ilyen önkormányzatok leképezésének hiánya, az EU négy alapelvének alaptörvényünkön kívül rekesztése, sőt az EU-rendjének megfelelő „hatáskör-átruházás” elszabotálása, illetve felvizezése, s ez által a belső jog, a nemzetközi jog, és az egyiknek sem igazán számító EU-jog és jogrend befogadásának dilemmái, a fegyveres erők békebeli és külhoni felhasználásának kínjai, de legfőképpen: az állam és az állampolgár, most már egyszersmind európai polgár kapcsolatának újra nem rendezése.

Számos dolog elkent, nincs korszerűen kimunkálva: pl. az ország közigazgatási térképe, nincsen modern megoldás a jogalkotás garanciáira nézve sem, nem készült el az AB-törvény továbbfejlesztése, az ügyrendet is ide értve, kevés a Hárszabály, mint forma és mint AB által kifogásolt tartalom, nincsen petíciós jogi törvény, taktikai, kényelmi megfontolásból próbálkoznak a gyülekezési jog visszább nyésésével. Általában a terrorizmus elleni fellépés a szabadságjogok elvonását, leértékelését hozza, mégpedig nem időlegesen, nem arányosan, nem kellő civil kontroll mellett, és a komplex megelőzés helyett főként hatósági jogbővítés megy, kellő számadással sem mindig kísérve. A demokratikus kibontakozás szemlélete gyorsan leállt a 90-es évek közepére, helyébe a kormányzati cselekvőképesség túlhangsúlyozása lépett. A képviseleti demokrácia mezőnye, a politikai osztály közben beágyazódott, be is betonozódott, ám elidegenedett, néha gyerekes dacreakciókkal szórakoztatja magát és ellenfelét, miközben a versenyképesség, a dinamizmus, a kompromisszumkészség, a probléma-megoldó képesség alászállt. Van egy-két évekig aszalt, kudarcra hangszerel slágertéma: kettős állampolgárság, kollektív jogok, a diszkrimináció üldözése

Dr. Kolláth György

mindenekfelett, akár úgy is, hogy ha nincs, akkor ki kell találni. Mindehhez képest pedig gumicsont az államfő-választás módja és a kisebb parlament. Mindez valójában komplex téma és feladat volna, elsődlegesen minőségi, nem pedig mennyiségi karakterrel. Szemezgetve, részlikre bontva nem sok értelme volna a változtatásnak.

Jól működő, hozzáértően kormányzott országban fejlett monitoring-rendszer működik, abból nyernek hiteles tapasztalatokat, s a döntésnél gazdasági és társadalmi hatásvizsgálat is kéznél van. Itthon szinte semmi, majd minden ezért csak kampánytéma, eseti, sajtóízü próbálkozás. Ezért lesz állóháború mindenből, ami 2/3-os ügy. Ezért nem mernek igényesen, elemzően foglalkozni az állampolgári kötelezettségek helyzetével és perspektíváival. Ez okból ér vajmi keveset az emberi méltóság és a pivacy a mindennapokban, emiatt érnek az égig az ügyfelek eljárási terhei sőt macerái. Ilyenfajta okból szólam ma még csupán, hogy sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapjogaink volnának, melyek felette állnak még a parlamentnek is, amikor pedig az AB 6 elemből álló alapjogi tesztet dolgozott ki, akkor abból norma nem lett, az életben pedig alig van esély belőle kettőnek érvényt szerezni: úgy mint szükségesség, arányosság. Ugyanez kb. a helyzet a jogállamiság belső összetevőivel is: pl. jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, szerzett jogok védelme, stb. Már nem-még nem helyzet van: kijöttünk az átkosból, de nem érkezünk el még a decens plurális demokráciába, csak a modell emlékeztet arra. „A színtér, a díszlet: nem elég.

III.

A jövő is a tennivalókra int. Nemigen vagyunk felkészülve az EU-jog automatikus, illetve több lépcsőben is történő befogadására. Lásd: vám-amnesztia balkézről, kétségbeesetten elkésve. Az EU négy fő alapelve bírósági zsinórmérték lesz, úgyszintén az EU versenyjoga, mi mégis mintha állva néznénk ezt. Az EU alkotmányos szerződése egy kis túlzással, főleg a hagyományos alkotmánybeli normákat tekintve kb. 5: 1 arányban van a miénkhez képest, minőségi és mennyiségi tekintetben egyaránt. Ott pl. alapvető tétel a joggal való visszaélés tilalma, mellyel itthon egyelőre a polgári jog és egy-két AB-határozat küszködik csupán. Számos ilyen igényes, átveendő, húzó tételt lehetne mondani még. Az EU-ban lassan majdnem mindenre lesz szak-politika, un. policy, az pedig felül fogja írni a honi kétharmados törvényt is, akár tetszik ez a patkóban, akár nem. Ebből a nézőpontból kellene megvizsgálni a régiók problematikáját, továbbá a parlamenti II. kamara indokoltságát is. Majdnem mindent érdemes volna átszűrni az EU-jelenlétünk prizmáján, azzal, hogy hol és miként fordítható az előnyünkre. Nyomát nem látni az ilyen hozzáállásnak.

Új Alkotmány kell az EU-alkotmány rövidesen sorra kerülő elfogadása okán is. Más kérdés, hogy aztán annak meglesz-e a népszavazási megerősítése mindenütt. Európában még kockázatot is vállalva tisztelik a népfeliséget, nem csak használják. Nyilvánvaló: egy illetén módon kimunkált, majd megerősített Alkotmány stabilitást hozna, nyugalmat a közállapotokra, közügyekre nézve. Ennek erősítő technikái adottak. Nézzünk szembe azzal, hogy az EU-Alkotmány meglesz egy negyedév alatt, a honi új pedig egy negyed évszázad alatt készül csak el? Ki tudja?! Van erre egy optimista példabeszédem. Az ötvenes évek legelején, a sötét terror idején pár kiemelkedő jogász koponya látta, hogy az állampolgár nem maradhat olyan kiszolgáltatott a közhatalomnak, mint volt az ÁVÓ dűlása idején. Megcsinálták tehát az államigazgatási eljárási kódexet, amely valamelyest a törvényhez kötötte, kicsit visszább vette az adminisztratív hatalmat az ügyfél felett. '56 után az ország gyors konszolidációját elősegítette, hogy volt az íróasztal-fiókban egy ilyen törvény, ki lehetett vele állni ország-világ elé. Most sem üres az íróasztal-fiók, csupán a politikusi nyilatkozatok, mellébeszélések, irigykedő kioktatások üresek. Be kellene látni: közjogilag is versenyképesnek kellene lennünk, s az EU még jó sokáig főként a civil-gazdasági-kereskedelmi-pénzügyi megoldásokra épít, összpontosít. Mi dolgunk itthon élhető, modern, versenyképes köz(jogi)állapotokat teremteni. Ehhez négy évnél hosszabb ciklusokat átfogó vízió is kellhet. 200 éve volt: Szabadság, Testvériség, Egyenlőség. Hát ma? Talán ezek: Emberi méltóság, Biztonság,

Dr. Kolláth György

Esélyteremtő Szolidaritás. Alapértékek, lehetséges alkotmányos fundamentumok válhatnának belőlük. Kár, hogy pont ilyenekről nem folyik közbeszéd.

Végül: van, aki szerint nem kell csinálni itt semmit sem, nehogy már kultúrharc legyen még ebből is. Van működőképes Alkotmányunk, vannak közhatóságok, jár a villamos, mi itt a baj? Választ egy záró hasonlat adhat. Egy tv-műsort ma már az ország 90%-a színesben néz, kb. 5-6 %-nyi tóparti horgász fekete-fehérben, 0,3 %-nyi ember pedig plazma-tévén. Mármost: a különbség a minőségben, a korszerűségben, a színvonalban van. A mi mostani Alkotmányunk fekete-fehér tv, mondjuk egy Junoszty. Miért érnék be a satnyával, ha jó is lehet. Zorán nótájából való idézet: langyos a sőr, de nekünk így is jó, de jobb nem is jár, ha nekünk így is jó. Ez az igazi tét.